

The Application of Sārāṇīyadhamma for Promoting Reconciliation of Local Administration Officer in Sungmen District, Phrae Province

การประยุกต์หลักสาราณียธรรมเพื่อส่งเสริมความปรองดองสมานฉันท์
ของผู้ปกครองท้องถิ่นในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่

Received: Feb 10, 2026

Revised: Mar 19, 2025

Accepted: Mar 23, 2026

Nakorn Saiyued (นคร สายยี่ด)*

Phrae Buddhist College, MahachulalongkornrajavidyalayaUniversity

วิทยาลัยสงฆ์แพร่, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Somjit Konwong (สมจิต ขอนวงศ์)

Phrae Buddhist College, MahachulalongkornrajavidyalayaUniversity

วิทยาลัยสงฆ์แพร่, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Sayan Innunjai (สายันห์ อินนันใจ)

Phrae Buddhist College, MahachulalongkornrajavidyalayaUniversity

วิทยาลัยสงฆ์แพร่, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

*Corresponding Author Email: Saiyued30@gmail.com

Abstract

This research article aims to: 1) study the level of reconciliation and harmony among local community leaders, 2) study the factors affecting reconciliation and harmony among local community leaders, and 3) apply the principles of Sārāṇīyadhamma to promote reconciliation and harmony among local community leaders in Sung Men District, Phrae Province. This study employed a mixed-methods approach, comprising quantitative research using questionnaires distributed to a sample of 397 individuals, determined by Taro Yamane's formula, and qualitative research using in-depth interviews with 10 key informants. Content analysis was conducted considering the context and presented descriptively alongside frequency distribution tables of key informants to support the quantitative data.

The research findings

1. The level of reconciliation and harmony among local community leaders through the application of Sārāṇīyadhamma principles to promote reconciliation and harmony in Sung Men District, Phrae Province, was overall at a moderate level.

2. The factors affecting reconciliation and harmony among local community leaders through

the application of Sārāṇīyadhamma principles to promote reconciliation and harmony in Sung Men District, Phrae Province, had correlation values between .331 and .841, indicating that some pairs had relatively high correlations, which could lead to multicollinearity issues. Therefore, collinearity statistics were tested by examining the Tolerance and Variance Inflation Factor (VIF) values.

3. Regarding the application of Sārāṇīyadhamma principles to promote reconciliation and harmony among local community leaders in Sung Men District, Phrae Province, it was found that local leaders should demonstrate goodwill toward each other through actions such as providing assistance and support, showing respect, and being humble. They should speak only beneficially, offer encouragement, and refrain from gossiping or speaking ill of others both openly and privately. They should respectfully listen to each other's opinions, forgive one another, share acquired items equitably so that everyone can participate, strictly adhere to collective rules and regulations, and maintain aligned perspectives to ensure the achievement of set goals.

Keyword: Sārāṇīyadhamma; Reconciliation and Social Harmony; Local Administrative Leaders

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความปรองดองสมานฉันท์ของผู้ปกครองท้องที่ 2) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความปรองดองสมานฉันท์ของผู้ปกครองท้องที่ และ 3) ประยุกต์หลักสาราณียธรรมเพื่อส่งเสริมความปรองดองสมานฉันท์ของผู้ปกครองท้องที่ในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงผสมวิธี ได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณใช้การแจกแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างได้จากการสุ่มตัวอย่างจากสูตรของ Taro Yamane จำนวน 397 คน และการวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูป/คน การวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบทนำเสนอเป็นความเรียงประกอบตารางแจกแจงความถี่ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อสนับสนุนข้อมูลเชิงปริมาณ

ผลวิจัยพบว่า

1. ระดับความปรองดองสมานฉันท์ของผู้ปกครองท้องที่ประยุกต์หลักสาราณียธรรมเพื่อส่งเสริมความปรองดองสมานฉันท์ของผู้ปกครองท้องที่ในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความปรองดองสมานฉันท์ของผู้ปกครองท้องที่ประยุกต์หลักสาราณียธรรมเพื่อส่งเสริมความปรองดองสมานฉันท์ของผู้ปกครองท้องที่ในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ มีค่าอยู่ระหว่าง .331 – .841 ถือว่าบางคู่มีความสัมพันธ์กันค่อนข้างสูง ซึ่งอาจทำให้เกิดปัญหา Multicollinearity จึงต้องมีการทดสอบ Collinearity Statistics โดยพิจารณาจากค่าความคงทนของการยอมรับ

(Tolerance) และค่าปัจจัยการขยายตัวของความแปรปรวน (Variance Inflation Factor: VIF)

3. การประยุกต์หลักสารานุกรมเพื่อส่งเสริมความปรองดองสมานฉันท์ของผู้ปกครองท้องถิ่นที่ประยุกต์หลักสารานุกรมเพื่อส่งเสริมความปรองดองสมานฉันท์ของผู้ปกครองท้องถิ่นในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ พบว่า ผู้ปกครองท้องถิ่นที่ควรแสดงโมติริจิตที่ดีต่อกันผ่านการกระทำ เช่น การช่วยเหลือ เกื้อกูล แสดงความเคารพนับถือ และอ่อนน้อมถ่อมตน ควรพูดแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์ให้กำลังใจและไม่นินทาว่าร้ายกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง เคารพรับฟังความคิดเห็น ให้อภัยซึ่งกันและกัน แบ่งปันสิ่งของที่ได้อมาอย่างทั่วถึง เพื่อให้ทุกคนได้มีส่วนร่วม ประพฤติปฏิบัติตามกฎระเบียบของส่วนรวมอย่างเคร่งครัด และมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันเพื่อให้เป้าหมายที่วางไว้ประสบผลสำเร็จ

คำสำคัญ: สารานุกรม; ความปรองดองสมานฉันท์; ผู้ปกครองท้องถิ่น

บทนำ

การปกครองท้องถิ่นของประเทศไทยมีพัฒนาการมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งทรงมีพระราชดำริให้มีการจัดระเบียบการปกครองในระดับหมู่บ้านและตำบลอย่างเป็นระบบ เนื่องจากเป็นหน่วยการปกครองที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด และมีบทบาทสำคัญในการบริหารราชการแผ่นดิน โดยได้มีการทดลองจัดตั้งการปกครองตำบลและหมู่บ้านขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อ ร.ศ. 111 (พ.ศ. 2435) และต่อมาได้ตราพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่น ร.ศ. 116 (พ.ศ. 2440) ซึ่งถือเป็นกฎหมายลักษณะปกครองท้องถิ่นฉบับแรกของประเทศไทย ก่อนจะมีการปรับปรุงและพัฒนาเป็นพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่น พ.ศ. 2457 ซึ่งยังคงเป็นกฎหมายหลักที่ใช้เป็นกรอบในการปกครองท้องถิ่นมาจนถึงปัจจุบัน (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2554; กรมการปกครอง, 2565)

โครงสร้างการปกครองท้องถิ่นที่ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่นที่ประกอบด้วย หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ และกิ่งอำเภอ โดยหมู่บ้านถือเป็นหน่วยการปกครองพื้นฐาน มีผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้นำ และมีคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นกลไกสำคัญในการบริหารจัดการและพัฒนาชุมชน อำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านและกำนันครอบคลุมทั้งด้านการปกครอง การรักษาความสงบเรียบร้อย การอำนวยความเป็นธรรม การประสานงานกับหน่วยงานของรัฐ ตลอดจนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและการส่งเสริมความสามัคคีในชุมชน ซึ่งสะท้อนบทบาทของผู้นำท้องถิ่นในฐานะกลไกเชื่อมโยงระหว่างรัฐกับประชาชนในระดับฐานรากของสังคมไทย (กรมการปกครอง, 2565) ในบริบทปัจจุบัน รัฐได้ให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างความปรองดองสมานฉันท์ในระดับพื้นที่ โดยเฉพาะการดำเนินงานผ่านกลไกคณะกรรมการหมู่บ้าน เพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของผู้นำท้องถิ่น และสนับสนุนการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในด้านต่าง ๆ อันนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในชุมชนและสังคมโดยรวม (กรมการปกครอง, 2567) อย่างไรก็ตาม อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ ซึ่งประกอบด้วย 12 ตำบล 110 หมู่บ้าน

ยังคงประสบปัญหาความขัดแย้งทั้งในระดับผู้นำท้องถิ่นและระดับชุมชน โดยมีสาเหตุสำคัญจากความแตกต่างด้านวิถีภาวะ อายุ ระดับการศึกษา และทัศนคติของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งส่งผลต่อแนวคิดในการบริหารจัดการ การประสานงาน และการตัดสินใจ ก่อให้เกิดการแบ่งพรรคแบ่งพวก การแข่งขัน และการขาดความสามัคคีปรองดองในระดับผู้นำท้องถิ่น นอกจากนี้ สถิติข้อร้องเรียนผ่านศูนย์ดำรงธรรมอำเภอสูงเม่น ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 พบว่ามีข้อร้องเรียนจำนวนมากในประเด็นด้านหนี้สิน ข้อพิพาทที่ดิน ปัญหายาเสพติด ความเดือดร้อนของประชาชน และการร้องเรียนเจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาความขัดแย้งและความไม่สงบสุขในระดับหมู่บ้านและชุมชนอย่างต่อเนื่อง (กรมการปกครอง, 2567)

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นว่าการนำหลักสาราณียธรรม ซึ่งเป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่มุ่งเน้นการอยู่ร่วมกันด้วยความเคารพ เอื้อเฟื้อ และความสามัคคี มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ปกครองท้องถิ่น จะเป็นแนวทางสำคัญในการลดความขัดแย้งและส่งเสริมความปรองดองสมานฉันท์ในชุมชนได้อย่างยั่งยืน (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2546) ดังนั้น การศึกษาการประยุกต์หลักสาราณียธรรมเพื่อส่งเสริมความปรองดองสมานฉันท์ของผู้ปกครองท้องถิ่นในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ จึงมีความสำคัญทั้งในเชิงวิชาการและเชิงปฏิบัติ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความปรองดองสมานฉันท์ของผู้ปกครองท้องถิ่นในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความปรองดองสมานฉันท์ของผู้ปกครองท้องถิ่นในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่
3. เพื่อประยุกต์หลักสาราณียธรรมเพื่อส่งเสริมความปรองดองสมานฉันท์ของผู้ปกครองท้องถิ่นในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักสาราณียธรรมเพื่อส่งเสริมความปรองดองสมานฉันท์ของผู้ปกครองท้องถิ่นในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่” ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสาร ตำรา เกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับหลักสาราณียธรรม 6

พระพุทธเจ้าตรัสถึงบุคคลผู้เปรียบเหมือน “รอยขีดที่น้ำ” คือผู้ไม่ผูกโกรธ แม้ถูกกล่าวร้ายหรือถ้อยคำหยาบก็ยังคงสมานไมตรีและความปรองดองไว้ได้ ซึ่งเป็นแบบอย่างของผู้มีจิตใจเอื้ออาทรและพร้อมอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติ (อภิ.ป. (ไทย) 36/115/175) หลักธรรมที่เกื้อหนุนความสามัคคีดังกล่าวคือ สาราณียธรรม 6 อันเป็นหลักปฏิบัติเพื่อทำให้เกิดความรัก ความเคารพ ความพร้อมเพรียง และเอกภาพของหมู่ชน ได้แก่ เมตตาทางกาย วาจา ใจ การแบ่งปันอย่างเป็นธรรม ความประพฤติ

สุจริตเสมอกัน และความเห็นชอบร่วมกัน โดยมี ทฤษฎีสามัญญตา เป็นแก่นสำคัญ สารานุกรมธรรมจึงเป็นหลักการอยู่ร่วมกันในสังคมที่นำไปสู่ความสามัคคี ความปรองดอง และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2552: 397) จึงสรุปได้ว่า มนุษย์ในฐานะสัตว์สังคมย่อมหลีกเลี่ยงความขัดแย้งไม่ได้ การสร้างความปรองดองสมานฉันท์จึงเป็นกระบวนการสำคัญในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ โดยต้องอาศัยความจริง ความยุติธรรม ความรับผิดชอบ และการให้อภัยเป็นพื้นฐาน แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับหลักพุทธศาสนา โดยเฉพาะสารานุกรมธรรม 6 ซึ่งเน้นการแสดงออกด้วยเมตตาทางกาย วาจา ใจ การแบ่งปันอย่างเป็นธรรม ความประพฤติสุจริต และความเห็นชอบร่วมกัน อันเป็นหลักในการเสริมสร้างความสามัคคี เอกภาพ และความปรองดองในสังคม ดังนั้น การนำหลักธรรมและแนวคิดการปรองดองสมานฉันท์ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตส่วนบุคคลและระดับสังคม จะช่วยลดความขัดแย้ง เสริมสร้างความไว้วางใจ และนำไปสู่สันติสุขอย่างยั่งยืนในสังคมโดยรวม

2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับลักษณะการปกครองท้องถิ่น

ปกครองท้องถิ่นได้เริ่มต้นมาจาก (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2457) รัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ซึ่งทรงมีพระราชดำริให้มีการฟื้นฟูการปกครองระดับ หมู่บ้านที่มาแต่เดิมขึ้นใหม่ เพราะทรงเล็งเห็นว่าการปกครองในระดับนี้จำเป็นและสำคัญยิ่งในการบริหารราชการแผ่นดิน เนื่องจากเป็น หน่วยการปกครองที่ใกล้ชิดกับราษฎรมากที่สุด โดยได้ทรงให้มีการ ทดลองจัดระเบียบการปกครองตำบล หมู่บ้าน ขึ้นที่อำเภอบางปะอิน จ. พระนครศรีอยุธยา เมื่อ ร.ศ. 111 (พ.ศ. 2435) (ประทาน คงฤทธิศึกษากร, 2535: 112) การปกครองเริ่มจากหน่วยงานที่เล็กที่สุด คือ ตำบล หมู่บ้าน ที่มีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในฐานะเจ้าหน้าที่ของรัฐและผู้นำชุมชนที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด มีบทบาทสำคัญในเชื่อมโยงภาครัฐเข้ากับประชาชน (พงศ์สวัสดิ์ ราชจันทร์, 2563) มีหน้าที่บำบัดทุกข์ บำรุงสุข ของประชาชน ซึ่งเป็นหน้าที่ที่มีขอบเขตของภารกิจกว้างขวาง กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในฐานะพนักงานฝ่ายปกครองในระดับท้องถิ่นจึงมีบทบาทหน้าที่ต้องรับผิดชอบงานของกระทรวงมหาดไทย

3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสร้างความปรองดองสมานฉันท์

มนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่ต้องพึ่งพาอาศัยกันภายใต้ทรัพยากรที่จำกัด จึงหลีกเลี่ยงความขัดแย้งไม่ได้ ความขัดแย้งปรากฏในทุกระดับของสังคม ตั้งแต่ครอบครัว องค์กร ไปจนถึงความขัดแย้งระหว่างประชาชนกับรัฐ กลุ่มชาติพันธุ์ และระหว่างประเทศ (Abu-Nimer, 2001) ความปรองดองสมานฉันท์ (Reconciliation) เป็นกระบวนการจัดการความขัดแย้งในสังคมที่มีความแตกแยกทั้งในระดับความคิด และการใช้ความรุนแรง โดยมุ่งลดความเกลียดชัง สร้างความไว้วางใจ และฟื้นฟูความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มที่ขัดแย้งกันบนพื้นฐานของความจริง ความยุติธรรม ความรับผิดชอบ และการให้อภัย ทั้งนี้ การปรองดองไม่ใช่เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในระยะสั้น แต่เป็นกระบวนการระยะยาวที่ต้องอาศัยการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและโครงสร้างทางสังคมควบคู่กัน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 699) ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ความปรองดองหมายถึงการออมชอม

ประณีประนอม และตกลงกันด้วยไมตรีจิต ขณะที่หลักพุทธศาสนามองความปรองดองในฐานะของความสามัคคีแห่งหมู่คณะ ซึ่งนำไปสู่ความสุข ความเจริญ และสันติภาพของสังคม หลักการสำคัญในการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ ได้แก่ การคิดถูก พูดถูก ทำถูก และมีความสัมพันธ์ที่ถูกต้องซึ่งตั้งอยู่บนฐานของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ความยุติธรรม และความเป็นธรรมทางสังคม นอกจากนี้ยังเน้นหลักพุทธธรรม เช่น พรหมวิหารธรรม หลักประโยชน์ส่วนรวม ความเสมอภาค และการใช้สันติวิธีในการแก้ไขความขัดแย้ง จึงสรุปได้ว่า การสร้างความปรองดองสมานฉันท์ควรเริ่มจากระดับปัจเจก ผ่านการยอมรับความจริง การปฏิบัติอย่างเป็นธรรมและสม่ำเสมอ ก่อนขยายไปสู่ระดับสังคม เพื่อให้เกิดสันติภาพที่ยั่งยืนและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติท่ามกลางความแตกต่าง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม (Questionnaire) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ ประชากรที่มีอายุ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ ทั้งหมด 12 ตำบล 110 หมู่บ้าน จำนวน 58,266 คน (ที่ทำการปกครองอำเภอสูงเม่น, ประชากรผู้มีสิทธิเลือกตั้ง) (อัดสำเนา)

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการสุ่ม (Systematic Random Sampling) จำนวน 387 คน ซึ่งใช้ระดับความคลาดเคลื่อนที่ 0.05 (วัลลภ สุขสวัสดิ์, 2561: 76)

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 10 รูป/คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 2 วิธี ได้แก่ 1) การวิจัยเชิงปริมาณใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจจากการแจกแบบสอบถาม 2) การวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 3) นำข้อมูลเชิงปริมาณมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ด้วยถดถอยพหุคูณ ด้วยวิธีแบบ Stepwise เพื่อพยากรณ์ตัวแปรตามหนึ่งตัว ซึ่งส่งผลมาจากตัวแปรอิสระตั้งแต่สองตัวขึ้นไป ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบทนำเสนอเป็นความเรียงประกอบตารางแจกแจงความถี่ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อสนับสนุนข้อมูลเชิงปริมาณ

3.1 การสร้างเครื่องมือ แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือหลักในการรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยเครื่องมือดังกล่าวมีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายปิดในรูปแบบมาตราส่วน

ประมาณค่า 5 ระดับ (Likert Scale) ซึ่งประกอบด้วย 3 ส่วนหลัก ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา และระยะเวลาการปฏิบัติงานในชุมชน ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับความปรารถนาของผู้นำปกครองท้องถิ่น ซึ่งแบ่งออกเป็น 6 ด้าน ได้แก่ ด้านหลักความถูกต้อง ด้านหลักความเหมาะสม ด้านหลักความบริสุทธิ์ ด้านหลักความบริสุทธิ์หลักพรหมวิหารธรรม และหลักความเสียสละ ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรม 4 ประการ (เมตตาการุณยธรรม กระทำดีต่อกัน เมตตาวิจิตรธรรม พุติดีต่อกัน เมตตาโมกขธรรม เคารพในความคิดผู้อื่น สาธารณโภคี การแบ่งปันกัน สีสสามัญญตา รักษาระเบียบวินัยที่กฎีสสามัญญตา มีความเห็นที่ตรงกัน) เพื่อส่งเสริมความปรารถนาของผู้นำปกครองท้องถิ่น

3.2 การตรวจสอบคุณภาพและความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน และมีการทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มเป้าหมายจริง เพื่อทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยได้ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือทั้งฉบับเท่ากับ 0.89 ซึ่งอยู่ในระดับสูง แสดงว่าเครื่องมือมีความเชื่อถือได้และเหมาะสมในการนำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยลงพื้นที่เพื่อแจกและเก็บแบบสอบถามด้วยตนเอง รวมถึงประสานกับผู้นำชุมชนและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้รับความร่วมมือจากกลุ่มตัวอย่างอย่างเต็มที่

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน เช่น ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ

ผลการวิจัย

จากการศึกษานักวิจัยจึงนำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

ผลการวิจัยจากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ระดับความปรารถนาของผู้นำปกครองท้องถิ่นประยุกต์หลักสาราณียธรรมเพื่อส่งเสริมความปรารถนาของผู้นำปกครองท้องถิ่นในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.38 S.D. = 0.52)

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความปรองดองสมานฉันท์ของผู้ปกครองท้องที่ใน
อำเภอสูงเม่น โดยภาพรวม

หลักความปรองดองสมานฉันท์	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. หลักความถูกต้อง	3.44	0.56	ปานกลาง
2. หลักความเหมาะสม	3.47	0.51	ปานกลาง
3. หลักความบริสุทธิ์	3.43	0.57	ปานกลาง
4. หลักความยุติธรรม	3.31	0.61	ปานกลาง
5. หลักพรหมวิหารธรรม	3.46	0.59	ปานกลาง
6. หลักความเสียสละ	3.44	0.60	ปานกลาง
รวม	3.43	0.47	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงจากมากไปหาน้อย ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ หลักความเหมาะสม มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.47$, S.D.=0.51) รองลงมา ได้แก่ หลักพรหมวิหารธรรม มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.46$, S.D.= 0.59) หลักความถูกต้อง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.44$, S.D.= 0.56) หลักความเสียสละ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.44$, S.D.= 0.60) หลักความบริสุทธิ์ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.43$, S.D.= 0.57) น้อยที่สุด ได้แก่ หลักความยุติธรรม มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.31$, S.D.= 0.61) ตามลำดับ

ผลการวิจัยจากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความปรองดองสมานฉันท์ของผู้ปกครองท้องที่ในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ มีค่าอยู่ระหว่าง .331 – .841 ถือว่าบางคู่มีความสัมพันธ์กันค่อนข้างสูงซึ่งอาจทำให้เกิดปัญหา Multicollinearity จึงต้องมีการทดสอบ Collinearity Statistics โดยพิจารณาจากค่าความคงทนของการยอมรับ (Tolerance) และค่าปัจจัยการขยายตัวของความแปรปรวน (Variance Inflation Factor: VIF)

ตารางที่ 2 ค่า Tolerance และค่า Variance Inflation Factor (VIF) ของหลักสาราณียธรรมเพื่อส่งเสริมความปรองดองสมานฉันท์ของผู้ปกครองท้องถิ่น อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่

ตัวแปร	Collinearity Statistics	
	Tolerance	VIF
ตัวแปรหลักสาราณียธรรม		
หลักเมตตาการุณกรรม	.143	6.997
หลักเมตตาวิจิตรกรรม	.160	6.231
หลักเมตตาโมกขกรรม	.161	6.232
หลักสัจจาทนโศก	.159	6.307
หลักศีลสมาธิญาณตา	.265	5.778
หลักทิวาสมาธิญาณตา	.244	4.097

จากตารางที่ 2 พบว่า คำนี้อบอภาวจะร่วมเส้นตรงพหุโดยค่าความคงทนของการยอมรับ (Tolerance) ต้องมีค่ามากกว่า 0.01 ซึ่งได้ค่าระหว่าง .160 – .265 และค่าปัจจัย การขยายตัวของความแปรปรวน (Variance Inflation Factor: VIF) ต้องมีค่าที่ไม่เข้าใกล้หรือเกิน 10 ได้ผลการวิเคราะห์มีค่าระหว่าง 3.778 – 6.997 แสดงว่าตัวแปรพยากรณ์ทุกตัวแปรไม่เกิดปัญหาความเป็นพหุสัมพันธ์ร่วมหรือภาวจะร่วมเส้นพหุจะเห็นได้ว่าตัวแปรพยากรณ์ทุกตัวแปรเป็นตามข้อตกลงเบื้องต้นในการวิเคราะห์ถดถอย แสดงว่าปัจจัยหลักสาราณียธรรมทุกด้านเป็นไป ตามเกณฑ์ที่กำหนดไม่เกิดปัญหา Multicollinearity

ผลการวิจัยจากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า แนวทางการประยุกต์หลักสาราณียธรรมเพื่อส่งเสริมความปรองดองสมานฉันท์ของผู้ปกครองท้องถิ่นอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ ผู้ปกครองท้องถิ่นควรมุ่งเน้นการลงพื้นที่ช่วยเหลือเกื้อกูลและบำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่ลูกบ้านด้วยความโปร่งใส ใช้คำพูดในการสื่อสารสร้างความเข้าใจและไกล่เกลี่ยข้อพิพาทด้วยความจริงใจ ปราศจากอคติในการปฏิบัติหน้าที่ ยึดมั่นในกฎหมายและศีลธรรมอันดีงามของท้องถิ่นอย่างเคร่งครัด พร้อมทั้งรักษา หลักความยุติธรรมในการตัดสินใจที่ซื่อสัตย์ เที่ยงธรรม และไม่เลือกปฏิบัติ เพื่อสร้างความสมานฉันท์อันเป็นปึกแผ่นให้แก่ประชาชนชาวอำเภอสูงเม่นอย่างแท้จริง

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยนักวิจัยจึงนำผลการวิจัยมาอภิปราย ดังต่อไปนี้

จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ระดับความปรองดองสมานฉันท์ของผู้ปกครองท้องถิ่นประยุกต์หลักสาราณียธรรมเพื่อส่งเสริมความปรองดองสมานฉันท์ของผู้ปกครองท้องถิ่นอำเภอ

สูงเม่น จังหวัดแพร่ ทั้ง 6 ด้าน โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านหลักความเหมาะสม ด้านหลักพรหมวิหารธรรม ด้านหลักความถูกต้อง ด้านหลักความเสียสละ ด้านหลักความบริสุทธิ์ ด้านหลักความยุติธรรม มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้ปกครองท้องถิ่นยังขาดความเข้าใจในการนำหลักธรรมมาปรับใช้ในการบริหารงานทำให้การบริหารงาน ไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศักดิ์ดา ชาวกล้า (2564) ได้วิจัยเรื่อง “การสร้างความปลอดภัยของสมานฉันท์หลังการเลือกตั้ง กรณีศึกษา การเลือกผู้ใหญ่บ้าน พื้นที่อำเภอ สดึก จังหวัดบุรีรัมย์” ผลการวิจัยพบว่า ความขัดแย้งภายหลังการเลือกผู้ใหญ่บ้านเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ของคนในชุมชนอย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า การแข่งขันทางการเมืองในระดับท้องถิ่นมักนำไปสู่การแบ่งฝ่าย และความขัดแย้งทางผลประโยชน์ ทั้งในระดับบุคคล และกลุ่มเครือญาติการที่ความขัดแย้งส่วนใหญ่เกิดขึ้นจากเรื่องส่วนตัว การทำงาน และการแย่งชิงตำแหน่ง สะท้อนให้เห็นว่าการเลือกตั้งผู้นำชุมชนไม่ได้เป็นเพียงกระบวนการทางการเมืองเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ทางสังคมและอำนาจในชุมชนโดยตรงนอกจากนี้ การที่หน่วยงานของรัฐมีบทบาทสำคัญในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง แสดงให้เห็นว่าชุมชนยังคงพึ่งพากลไกภายนอกในการไกล่เกลี่ยและฟื้นฟูความสัมพันธ์ ซึ่งอาจสะท้อนถึงข้อจำกัดของกลไกการจัดการความขัดแย้งภายในชุมชนเอง แนวทางการสร้างความปลอดภัยของสมานฉันท์ที่เน้นการเยียวยาทางจิตใจ การสานเสวนา และการใช้ศาสนาและความเชื่อ เป็นแนวทางที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชนชนบทไทย ซึ่งให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ ความเชื่อ และวัฒนธรรมท้องถิ่น

จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยของสมานฉันท์ของผู้ปกครองท้องถิ่นที่ประยุกต์หลักสาราณียธรรมเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยของสมานฉันท์ของผู้ปกครองท้องถิ่นในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ มีค่าอยู่ระหว่าง .331 – .841 ถือว่าบางคู่มีความสัมพันธ์กันค่อนข้างสูง ซึ่งอาจทำให้เกิดปัญหา Multicollinearity จึงต้องมีการทดสอบ Collinearity Statistics โดยพิจารณาจากค่าความคงทนของการยอมรับ (Tolerance) และค่าปัจจัยการขยายตัวของความแปรปรวน (Variance Inflation Factor: VIF) สอดคล้องกับงานวิจัยของ กษิติศ รอดน้อย (2566) ได้วิจัยเรื่อง “ความทันสมัยทางการเมืองที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของประชาชนในการเลือกตั้งผู้บริหารและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดเพชรบูรณ์” ผลการวิจัยพบว่า หลักสาราณียธรรม 6 ที่นำมาเสนอประยุกต์ใช้ในการลดความขัดแย้ง เนื่องจากความทันสมัยทางการเมืองที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของประชาชนในการเลือกตั้งผู้บริหารและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดเพชรบูรณ์ ได้ดังต่อไปนี้ 1) เมตตาการุณยธรรม (ทำดีต่อกัน) ช่วยเหลือผู้อื่น กิริยาสุภาพ ไม่เหยียดหยามผู้อื่น ทำแต่สิ่งที่มีประโยชน์ต่อสาธารณะ ไม่กระทบสิทธิผู้อื่น 2) เมตตาวิจิตรธรรม (พูดดีต่อกัน) วาจาสุภาพ พูดจาอ่อนน้อม ไม่พูดเสียดสี ไม่พูดใส่ร้ายเป็นแนวทางการใช้ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งที่มีสาเหตุมาจากการใช้วาจาต่อกัน 3) เมตตาเมตตาธรรม (คิดดีต่อกัน) มีทัศนคติเชิงบวก คิดแต่สิ่งดีที่มีประโยชน์ ไม่อิจฉาริษยา ไม่คิดร้ายผู้อื่น เป็นแนวทางการใช้ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง 4) สาธารณโภคี (รู้จัก

แบ่งปัน) มีความพอเพียง รู้จักแบ่งปัน รู้จักสงเคราะห์ช่วยเหลือสาธารณประโยชน์ 5) สีสสามัญญาตา (ประพุดดีดีเหมือนเขา) มีคุณธรรมจริยธรรม ชื่อสัตย์สุจริต เคารพสิทธิผู้อื่น 6) ทิฏฐิสามัญญาตา (ปรับตัวเข้าหากัน) แสวงหาจุดร่วม สงวนจุดต่าง รับฟังเหตุผล ไม่มากล้นด้วยอคติ เป็นแนวทางใช้ในการแก้ปัญหาความขัดแย้งที่มีสาเหตุ

จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 การประยุกต์หลักสาราณียธรรมเพื่อส่งเสริมความปรองดองสมานฉันท์ของผู้ปกครองท้องที่ประยุกต์หลักสาราณียธรรมเพื่อส่งเสริมความปรองดองสมานฉันท์ของผู้ปกครองท้องที่ในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ พบว่า ผู้ปกครองท้องที่ควรแสดงไมตรีจิตที่ดีต่อกันผ่านการกระทำ เช่น การช่วยเหลือ เกื้อกูล แสดงความเคารพนับถือ และอ่อนน้อมถ่อมตน ควรพูดแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์ ให้กำลังใจและไม่ินทาวาร้ายกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง เคารพรับฟังความคิดเห็น ให้อภัยซึ่งกันและกัน แบ่งปันสิ่งของที่ได้มาอย่างทั่วถึง เพื่อให้ทุกคนได้มีส่วนร่วม ประพฤติปฏิบัติตามกฎระเบียบของส่วนรวมอย่างเคร่งครัด และมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันเพื่อให้เป้าหมายที่วางไว้ประสบผลสำเร็จ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระอธิการเสด็จ ปฎิภาณ (เการาช) (2565) ได้วิจัยเรื่อง “การสร้างความปรองดองและสมานฉันท์ของหมู่บ้านรักษาศีล 5 ชุมชนวังประจบ อำเภอเมือง จังหวัดตาก” ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการสร้างความปรองดองและสมานฉันท์ของหมู่บ้านรักษาศีล 5 คือ 1) ยึดหลักความถูกต้องในการปกครอง ในข้อมูล 2) หลักความเหมาะสมตามเวลา สถานที่ กิจกรรม 3) หลักความบริสุทธิ์ใจโปร่งในตบประมาณ การซื้อวัสดุอุปกรณ์ การบริหารจัดการ 4) หลัก ความยุติธรรม ไม่เอารัดเอาเปรียบกัน 5) หลักพรหมวิหารธรรม เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา และ 6) หลัก ความเสียสละ ละความโลภ เพื่อหลีกเลี่ยงความเห็นแก่ตัว

องค์ความรู้จากการวิจัย

การนำหลักสาราณียธรรม 6 ธรรมเป็นหลักที่ตั้งแห่งความระลึกถึงเป็นเหตุให้ระลึกถึงกันทำให้มีความเคารพกันช่วยเหลือกันและสามัคคีพร้อมเพรียงกัน 6 ประการประกอบด้วย (1) เมตตากายกรรม (ตั้งเมตตากายกรรมในเพื่อน) (2) เมตตาวาจกรรม(ตั้งเมตตาวาจกรรมในเพื่อน) (3) เมตตามโนกรรม (ตั้งเมตตามโนกรรมในเพื่อน) (4) สาธารณโภคิตา(ได้สิ่งของใดมาก็แบ่งปัน) (5)สีสสามัญญาตา (มีศีลบริสุทธิ์เสมอกันกับเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย) (6) ทิฏฐิสามัญญาตา (มีทิฏฐิตั้งงามเสมอกันกับเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย)ซึ่งเป็นหลักธรรมหนึ่งที่เหมาะสมสำหรับนำมาใช้ร่วมกับหลักการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ เพื่อช่วยทำให้เกิดการช่วยเหลือเกื้อกูลกันและเพื่อให้เกิดความระลึกนึกถึงต่อกัน ผู้วิจัยสังเคราะห์องค์ความรู้เป็น Unity & Integrity Model (โมเดลประสานใจสร้างความยั่งยืน) โดยเน้นการเปลี่ยนจาก "ตัวตน" ไปสู่ "ส่วนรวม" สามารถสรุปได้ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

(ที่มา: นคร สายยี่ด และคณะ, 2569)

จากภาพที่ 1 นักวิจัยได้ศึกษาและเสนอองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยซึ่งอธิบายได้ดังนี้

ระดับที่ 1 พื้นฐานทางจิตใจ (Inner Foundation) เป็นการปรับ "ทัศนคติ" ภายในก่อนจะสื่อสารออกไปสู่ผู้อื่น โดยยึดหลักเมตตาโมกกรรม และหลักพรหมวิหารธรรม คือ การตั้งจิตปรารถนาดีและมีเมตตาต่อผู้อื่นเป็นที่ตั้ง เมื่อใจเรามีความเมตตา (รัก) กรุณา (สงสาร) มุทิตา (ยินดี) และอุเบกขา (วางใจเป็นกลาง) จะช่วยลดอคติ ทำให้การมองปัญหาตรงตามความเป็นจริง และยึดหลักทิฐีสสามัญญา และหลักความถูกต้อง คือ การเปิดใจยอมรับฟังความเห็นที่แตกต่างภายใต้กรอบของความถูกต้องตามหลักธรรมและระเบียบวินัย เพื่อให้เกิดปัญญาและ การตัดสินใจที่แม่นยำ

ระดับที่ 2 การปฏิสัมพันธ์เชิงพฤติกรรม (Behavioral Interaction) การนำความปรารถนาดีมาสู่การกระทำที่จับต้องได้ โดยยึดหลักเมตตาจริกรรม และหลักความเหมาะสมในการสื่อสารด้วยถ้อยคำที่สร้างสรรค์และมีกาลเทศะ รู้จักยืดหยุ่น ผ่อนหนักผ่อนเบา ในการเจรจาไม่ใช้คำรุนแรงที่

ทำลายความรู้สึก และยึดหลักเมตตาตากายกรรมและหลักความเสียสละ ในการลงมือช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจ ยอมสละร่างกายและเวลาส่วนตัวเพื่อสนับสนุน เป้าหมายร่วมกัน

ระดับที่ 3 ระบบและโครงสร้างสังคม (Systemic Framework) การสร้างกติกา ที่ทำให้ทุกคนอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข โดยยึดหลักสี่สัจธรรม และหลักความบริสุทธิ์ คือการมีมาตรฐานความประพฤติเดียวกัน (ศีลเสมอกาต) ผนวกกับความโปร่งใส ตรวจสอบได้ (มือสะอาด) สร้างความเชื่อมั่นว่าไม่มีใครอยู่เหนือกฎเกณฑ์ และยึดหลักสาธารณโภคี และหลักความยุติธรรม ในการจัดสรรทรัพยากรและผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม ทั้งถึง และไม่เลือกปฏิบัติ (Equity) เพื่อลดความขัดแย้งที่เกิดจากความเหลื่อมล้ำ

สรุปและข้อเสนอแนะ

การสร้างความปลอดภัยของสมานฉันท์ของผู้ปกครองท้องถิ่น ควรปรับทัศนคติภายในให้ยึดหลักเมตตาและการยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง อันจะช่วยลดอคติและเสริมสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกัน นำไปสู่การสื่อสารและการปฏิบัติงานร่วมกันอย่างเหมาะสม สุภาพ และคำนึงถึงกาลเทศะเดียวกัน การนำหลักดังกล่าวไปใช้ในระดับระบบและโครงสร้างการปกครองท้องถิ่น โดยยึดหลักความเสมอภาค ความโปร่งใส และความเป็นธรรม ช่วยลดความขัดแย้งเชิงโครงสร้าง เสริมสร้างความเชื่อมั่นต่อบทบาทของผู้ปกครองท้องถิ่น และนำไปสู่ความสงบสุขและความยั่งยืนของชุมชนในพื้นที่ จากผลการวิจัยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

หน่วยงานภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรกำหนดนโยบายส่งเสริมการประยุกต์หลักสาราณียธรรมเป็นแนวทางในการบริหารและการปกครองท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างความปลอดภัยของสมานฉันท์และลดความขัดแย้งในชุมชน โดยบูรณาการหลักธรรมดังกล่าวเข้ากับแผนพัฒนาท้องถิ่น และกระบวนการพัฒนาศักยภาพผู้ปกครองท้องถิ่น รวมถึงการสนับสนุนบทบาทของวัด ผู้นำชุมชน และปราชญ์ท้องถิ่น ในฐานะกลไกสำคัญในการสร้างความเข้าใจและความร่วมมือภายใต้บริบทสังคมและวัฒนธรรมล้านนา

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ผู้ปกครองท้องถิ่นควรนำหลักสาราณียธรรมไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่อย่างเป็นรูปธรรม โดยเน้นการพัฒนาทัศนคติที่เปิดกว้าง การสื่อสารด้วยถ้อยคำที่สุภาพและเหมาะสมกับกาลเทศะ การปฏิบัติต่อประชาชนด้วยความเสมอภาคและเป็นธรรม ตลอดจนการสร้างพื้นที่กลางสำหรับการพูดคุยและแก้ไขปัญหาหารือร่วมกันในชุมชน อันจะช่วยลดความตึงเครียด เสริมสร้างความไว้วางใจ และนำไปสู่ความสงบสุขและความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กรมการปกครอง. (2565). *แนวทางการปกครองท้องถิ่นและบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงมหาดไทย.
- กรมการปกครอง. (2567). *รายงานสถิติเรื่องร้องเรียนผ่านศูนย์ดำรงธรรม ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงมหาดไทย.
- กระทรวงมหาดไทย. (2551). *ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการเลือกกำนัน พ.ศ. 2551*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงมหาดไทย.
- กษิตีศ รอดน้อย. (2566). ความทันสมัยทางการเมืองที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของประชาชนในการเลือกตั้ง ผู้บริหารและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดเพชรบูรณ์. *ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2552). *พุทธธรรม*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สหธรรมิก.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2546). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ประทาน คงฤทธิศึกษากร. (2535). *การปกครองท้องถิ่น*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2558). *พระไตรปิฎก ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556) *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. กรุงเทพมหานคร: นามมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์.
- วัลลภ สุขสวัสดิ์. (2561). *การวิจัยเชิงปริมาณทางรัฐศาสตร์*. พิมพ์ครั้งที่ 2. พิษณุโลก: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ศักดิ์ดา ชาวกล้า. (2564). การสร้างความปรองดองสมานฉันท์หลังการเลือกตั้ง กรณีศึกษา การเลือกผู้ใหญ่บ้าน พื้นที่อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์. *วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2554). *พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่น พ.ศ. 2457 และที่แก้ไขเพิ่มเติม*. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- Abu-Nimer. Reconciliation. (2001). Justice, and Coexistence: Theory and Practice. Lanham, MD: Lexington Books.
- พงศ์สวัสดิ์ ราชจันทร์. (2563). ชุมชนท้องถิ่นรัฐ: ความสัมพันธ์ที่มีต่อการปกครองท้องถิ่น. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 5 (8), 16–35.